

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษารูปแบบผสม (Mixed methods) ระหว่างการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative study) และการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative study)

รูปแบบการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive study) ใช้ในการประเมินด้านผลผลิตโครงการ โดยวัดความรู้เรื่องโรคความดันโลหิตสูง และทักษะการวัดความดันโลหิตสูงของ อสม.

รูปแบบการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ใช้ในการประเมินผลด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการดำเนินงาน ศึกษารูปแบบกิจกรรม กระบวนการ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนิน กิจกรรมคัดกรองผู้ป่วยความดันโลหิตสูงโดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

การวิเคราะห์เชิงเอกสารใช้ในการประเมินผลด้านบริบท และด้านผลผลิตของโครงการใน ส่วนของความครอบคลุมของประชากรกลุ่มเป้าหมาย

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาถึงผลการดำเนินงาน โครงการคัดกรองโรคความดันโลหิตสูง ในพื้นที่ตำบลแม่ขวม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยดัดแปลงรูปแบบการประเมินจาก CIPP Model และเป็นการประเมินผล โครงการหลังเสร็จสิ้น โครงการไปแล้ว

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ตำบลแม่ขวม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 85 คน ในปีงบประมาณ 2549

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้แบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ

1. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเชิงพรรณนา ได้แก่กลุ่มประชากรอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่ร่วมกิจกรรมตามโครงการคัดกรองโรคความดันโลหิตสูง ตำบลแม่ขาม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 85 ราย

2. กลุ่มตัวอย่างในการสุ่มตัวอย่างกลุ่มจำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 6- 14 คน ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) โดยให้อสม. แต่ละหมู่บ้านคัดเลือกตัวแทนหมู่บ้านเข้าร่วมหมู่บ้านละ 1 – 3 คนโดยคัดเลือก อสม. ที่ร่วมปฏิบัติงานในปีงบประมาณ 2549 ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นอสม. ในพื้นที่รับผิดชอบสถานีอนามัยน้ำคิบ ซึ่งเป็นกลุ่มชาวไทยพื้นราบทั้งหมดจำนวน 7 หมู่บ้าน จำนวน 13 คน

กลุ่มที่ 2 เป็น อสม. ในพื้นที่รับผิดชอบสถานีอนามัยห้วยสิงห์ ซึ่งเป็นกลุ่มชาวไทยพื้นราบ 2 หมู่บ้านและชาวไทยภูเขาจำนวน 2 หมู่บ้าน จำนวน 12 คน

กลุ่มที่ 3 เป็น อสม. ในพื้นที่รับผิดชอบสถานีอนามัยห้วยสิงห์ ซึ่งเป็นกลุ่มชาวไทยภูเขาทั้งหมดจำนวน 2 หมู่บ้าน จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความรู้ อสม. แบบสังเกตทักษะการวัดความดันโลหิตของ อสม. และแบบบันทึกการสุ่มตัวอย่างของกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข มีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถาม อสม. ใช้วัดความรู้เรื่องความดันโลหิตสูง เพื่อประเมินผลผลิตของโครงการในส่วนของกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ อสม. ประกอบด้วย 3 ส่วนดังนี้ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของ อสม. ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส จำนวนหลังคาเรือนที่รับผิดชอบ และระยะเวลาของการเป็น อสม.

ส่วนที่ 2 ความรู้เรื่องโรคความดันโลหิตสูง ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบปลายปิด มีข้อคำถามให้เลือกตอบ 2 คำตอบคือ เห็นด้วย กับไม่เห็นด้วย ข้อคำถามแบ่งเป็น 2 ด้าน คือข้อคำถามเชิงบวก (Favorable) และข้อคำถามเชิงลบ (Unfavorable) จำนวนทั้งหมด 20 ข้อ แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มความรู้ ดังนี้

ความหมายของโรคความดันโลหิตสูง	จำนวน 3 ข้อ
สาเหตุหรือภาวะเสี่ยงของโรคความดันโลหิตสูง	จำนวน 4 ข้อ
การรักษาและการปฏิบัติตัวของผู้ป่วยความดันโลหิตสูง	จำนวน 4 ข้อ
ภาวะแทรกซ้อนของโรคความดันโลหิตสูง	จำนวน 4 ข้อ
การปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคความดันโลหิตสูง	จำนวน 5 ข้อ

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ข้อคำถามเชิงบวก	เห็นด้วย ให้	1 คะแนน
	ไม่เห็นด้วย ให้	0 คะแนน
ข้อคำถามเชิงลบ	เห็นด้วยให้	0 คะแนน
	ไม่เห็นด้วย ให้	1 คะแนน

ส่วนที่ 3 ความรู้เรื่องการคัดกรองโรคความดันโลหิตสูงในชุมชน ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายที่เฝ้าระวัง วิธีการคัดกรอง การรายงานผลเมื่อพบผู้สงสัยว่าเป็นโรคความดันโลหิตสูง ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบปรนัยมีตัวเลือก 5 ตัวเลือกคือ ก ถึง จ และให้เลือกคำตอบที่ตรงกับความคิดเห็นมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว จำนวน 5 ข้อ โดย ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิด ให้ 0 คะแนน

2. แบบสังเกตการวัดความดันโลหิตของ อสม. ใช้สังเกตทักษะการวัดความดันโลหิตของ อสม. (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ข) แบบสังเกตแบ่งทักษะการวัดความดันโลหิตออกเป็น 4 ขั้นตอน และมีการให้น้ำหนักคะแนนแต่ละขั้นตอน โดยพยาบาลวิชาชีพจำนวน 3 คนและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบโครงการจำนวน 2 คนร่วมให้น้ำหนักคะแนนแต่ละขั้นตอนและหาค่าเฉลี่ยคะแนนแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

คะแนนทักษะการวัดความดันโลหิตทั้งหมด 10 คะแนน

ขั้นตอน	จำนวนข้อสังเกต	ปรับเป็นคะแนน
การตรวจสภาพเครื่องมือวัดความดันโลหิต	3	1
การจัดทำนั่งและการเตรียมผู้ป่วย	5	4
การหาค่าแห่งชีพจรและการวัดความดันโลหิต	3	3
การแปรผลการวัดความดันโลหิต	2	2

ให้ อสม. วัดความดันโลหิตประชาชนที่ใช้ทดสอบ และให้เป็นคะแนนดังนี้

ปฏิบัติถูกต้อง	ให้	1 คะแนน
ปฏิบัติไม่ถูกต้อง	ให้	0 คะแนน

3. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในกลุ่มอสม. จำนวน 3 กลุ่ม โดย อสม. แต่ละหมู่บ้านเป็นคนเลือกตัวแทนเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ตัวอย่างประเด็นที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

- ความเหมาะสม รูปแบบกิจกรรมอบรมพัฒนาความรู้ อสม.
- รูปแบบการดำเนินงานคัดกรองในชุมชน
- ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมคัดกรองโรคความดันโลหิตสูงในชุมชน
- ปัญหา และอุปสรรคการดำเนินกิจกรรมคัดกรองโรคความดันโลหิตสูงในชุมชน

4. รวบรวมข้อมูลสถานการณ์ ปัญหาโรคความดันโลหิตสูง และผลการดำเนินงานคัดกรองโรคความดันโลหิตสูงจากเอกสาร จากทะเบียนผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ทะเบียนคัดกรองผู้ป่วยความดันโลหิตสูง ข้อมูลจากโปรแกรมระบบฐานข้อมูลสถานีนามัย รายงานผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดเมืองไทยแข็งแรง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ทดสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยนำแบบสอบถาม แบบสังเกต แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ และนำมาแก้ไขปรับปรุงเนื้อหา และภาษา เพื่อให้เกิดความถูกต้องและสำนวนภาษาที่เหมาะสม

2. ทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) ดังนี้

2.1 แบบสอบถาม ในส่วนของการวัดความรู้เรื่องโรคความดันโลหิตสูง ผู้ศึกษาได้ทำการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือในกลุ่ม อสม.ตำบลบ้านกาศ อำเภอมะเขเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 30 คน ทดสอบความเชื่อมั่นโดยใช้วิธี Kuder-Richardson และได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น = 0.721 ซึ่งมีค่าใกล้ 1 แสดงว่าแบบวัดความรู้มีความเชื่อมั่นเป็นที่ยอมรับ

2.2 แบบสังเกตทักษะการวัดความดันโลหิต ผู้ศึกษาได้ทดลองใช้แบบสังเกตในกลุ่ม อสม. ตำบลบ้านกาศ อำเภอมะเขเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 10 คน โดยนำคะแนนจากผู้สังเกต 2 คน มาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธี Interrater reliability ได้ค่าความเชื่อมั่นของการสังเกตในแต่ละข้อตั้งแต่ 0.7-1 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นเป็นที่ยอมรับ

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ศึกษานำเสนอโครงร่างผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หลังจากนั้นจึงทำหนังสือแจ้งให้เจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบในพื้นที่ทราบถึงวัตถุประสงค์การศึกษาและขอเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษาจะชี้แจงวัตถุประสงค์วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลให้กลุ่มเป้าหมายทราบ และขออนุญาตบันทึกการสนทนาโดยใช้เครื่องบันทึกเสียง ผลการศึกษาจะนำเสนอในภาพรวม ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างสามารถปฏิเสธในการให้ข้อมูลโดยไม่มีผลกระทบใดๆ ทั้งสิ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้านี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม การสังเกต การสนทนากลุ่ม โดยผู้ศึกษาและผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 2 คน ซึ่งได้รับการปฐมนิเทศชี้แจงวัตถุประสงค์และการจัดเก็บข้อมูล โดยมีขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขอความร่วมมือจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่สะเรียง โดยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึง สำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่สะเรียง หลังได้รับอนุญาตแล้ว ผู้ศึกษาได้ดำเนินการติดต่อประสานงานกับสถานีอนามัยน้ำดิบ และสถานีอนามัยห้วยสิงห์

2. ชี้แจงและประสานงานเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล โดยเข้าพบและแนะนำตัวต่อหน้าสถานีอนามัยน้ำดิบและสถานีอนามัยห้วยสิงห์ ประธานชมรม อสม. ผู้นำหมู่บ้าน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การเก็บข้อมูล และนัดหมายเวลา

3. ดำเนินการเก็บข้อมูล ตาม วัน เวลา ที่นัดหมาย

3.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่การวัดความรู้และทักษะการวัดความดันโลหิต เป็นการเก็บข้อมูลหลังจากการพัฒนาศักยภาพ อสม.แล้ว 1 ปี โดยนักกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำการประเมิน ณ สถานีอนามัย หรือสถานที่ในหมู่บ้าน ที่สะดวกต่อการเดินทางของกลุ่มเป้าหมายทำการวัดความรู้โดยใช้แบบสอบถาม และประเมินทักษะการวัดความดันโลหิต โดยแบบสังเกต โดยผู้ศึกษาเป็นผู้เก็บข้อมูล

3.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม ใช้สถานที่ในสถานีอนามัย และสถานที่ในหมู่บ้าน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้กำหนดสถานที่ซึ่งสะดวกต่อการเดินทางของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการสนทนากลุ่มได้มีการแนะนำทีมงานซึ่งประกอบด้วย ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มคือผู้วิจัย ผู้บันทึกข้อมูล และผู้ช่วยสนทนากลุ่ม มีการพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคยและสร้างบรรยากาศ

ให้เป็นกันเองพร้อมกับชี้แจงวัตถุประสงค์ ในระหว่างการสนทนากลุ่มมีการบันทึกเสียง และจัดเลี้ยงอาหารว่างผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

4. ตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล เพื่อนำไปวิเคราะห์ และประมวลผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้มี 2 ลักษณะคือข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data) ดังนั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 2 ส่วนมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งประกอบด้วยสถิติที่ใช้ดังนี้

1.1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง อสม. ใช้สถิติเชิงพรรณนา หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.2. ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงและการคัดกรองโรคความดันโลหิตสูงของ อสม.

1.2.1. วิเคราะห์คะแนนรายข้อ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา หาค่าความถี่ ร้อยละ

1.2.2. สรุปผลคะแนนการวัดความรู้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ โดยประยุกต์จาก

การวัดความรู้ของเสรี ลาขโรจน์, 2537 ดังนี้

ระดับต่ำ	คือ	กลุ่มที่มีคะแนนความรู้เท่ากับร้อยละ 0 – 59
ระดับปานกลาง	คือ	กลุ่มที่มีคะแนนความรู้เท่ากับร้อยละ 60 – 79
ระดับสูง	คือ	กลุ่มที่มีคะแนนความรู้เท่ากับร้อยละ 80 – 100

1.3. ทักษะการวัดความดันโลหิต

1.3.1. วิเคราะห์ทักษะรายข้อ โดยใช้ข้อมูลเชิงพรรณนา หาค่าความถี่ ร้อยละ

1.3.2. สรุปผลคะแนนการวัดทักษะการวัดความดันโลหิตแบ่งออกเป็น 3

ระดับ โดยประยุกต์จากการวัดความรู้ของเสรี ลาขโรจน์, 2537 ดังนี้

ระดับต่ำ	คือ	กลุ่มที่มีคะแนนความรู้เท่ากับร้อยละ 0 – 59
ระดับปานกลาง	คือ	กลุ่มที่มีคะแนนความรู้เท่ากับร้อยละ 60 – 79
ระดับสูง	คือ	กลุ่มที่มีคะแนนความรู้เท่ากับร้อยละ 80 – 100

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาการวิเคราะห์เชิง
เนื้อหา (Content analysis)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved